

Editörler

Prof. Dr. Şule AYDIN | Doç. Dr. Duygu EREN

ALTERNATİF TURİZM

**DETAY
YAYINCILIK**

Ankara, 2019

DETAY YAYINLARI : 1134

1. Baskı : Aralık 2019

ISBN : 978-605-254-195-1

Yayıncı Sertifika No : 13188

Matbaa Sertifika No : 26649

Kitaptaki bölümlerde ileri sürülen görüşler ve yapılan alıntılarla ilgili tüm sorumluluk ilgili bölümün yazarına/yazarlarına aittir.

© Detay Anatolia Akademik Yayıncılık Ltd. Şti.

Her hakkı saklıdır. Yazarından ve yayınevinden yazılı izin alınmaksızın bu kitabın fotokopi veya diğer yollarla kısmen veya tamamen çoğaltılması, basılması ve yayınlanması yasaktır. Aksine davranış, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu gereğince, 5 yıla kadar hapis ve adli para cezaları ile fotokopi ve basım aletlerine el konulmasını gerektirir.

Dizgi : Detay Yayıncılık
Kapak Tasarım : Detay Yayıncılık
Baskı ve Cilt : Bizim Büro Matbaacılık ve Basımevi
1. Sanayi Caddesi Sedef Sokak No: 6/1 İskitler-Ankara

Kütüphane Bilgi Kartı

Editörler: Şule Aydın ve Duygu Eren

Alternatif Turizm, 1. Baskı

ISBN: 978-605-254-195-1, xii + 348 sayfa, kaynakça var, dizin yok

GENEL DAĞITIM ve İSTEME ADRESİ

DETAY ANATOLIA AKADEMİK YAYINCILIK LTD. ŞTİ.

Adakale Sokak No: 14/4 Kızılay/ANKARA

Tel : (0.312) 434 09 49 • Faks: (0.312) 434 31 42

Web: www.detayyayin.com.tr • e-posta: detayyay@gmail.com

ÖNSÖZ

Turizm dünyanın en büyük ve en hızlı büyüyen sektörlerinden biridir. Nispeten güçlü küresel ekonomiler, gelişen ekonomilerde büyüyen orta sınıf, teknolojik gelişmeler, yeni iş modelleri, daha karşılanabilir, maliyeti düşük seyahat imkânları ve bürokratik işlemlerin, özellikle vize işlemlerinin kolaylaşması ile uluslararası turist sayısı %5 büyüyerek 1.4 milyara ulaşmıştır. Benzer şekilde 2018 yılında uluslararası turizm gelirleri de %4 büyüyerek 1.7 trilyon olmuştur. Turizm sektöründeki bu büyüme memnuniyet verici olmakla birlikte bazı olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla sektördeki büyüme, aynı zamanda turizmin olumsuz etkilerini azaltacak etkili bir destinasyon yönetimi konusunda hem destinasyonlara hem de işletmelere daha fazla sorumluluk yüklemektedir. Bununla birlikte dijitalleşme, yenilik, bilgiye daha kolay ulaşılabilirlik ve bunları sonucunda ortaya çıkan yaşam tarzı ve tüketim alışkanlıklarındaki değişimler turizm sektörünü değiştirmeye ve şekillendirmeye devam etmektedir. Bu durum, destinasyonların ve işletmelerin sürdürülebilir destinasyon yönetimini başarmaya çalışırken rekabete uyum sağlamalarını da gerektirmektedir.

Bütün bunların sonucunda hem daha sürdürülebilir hem de daha rekabet edilebilir bir turizm gelişimi, alternatif turizm kavramını ortaya çıkarmıştır. Alternatif turizm, kitle turizminin ortaya çıkardığı olumsuz etkileri en aza indirmeye, olumlu etkileri ise arttırmaya çalışan, daha bireysel seyahatleri teşvik eden, uzun vadeli turizm gelişimini destekleyen turizm türlerini ifade etmektedir. Alternatif turizm, turizm faaliyetlerini çeşitlendirmekte ve bu sayede turizm gelişiminin zamansal ve mekansal olarak daha dengeli dağılmasını sağlamaktadır. Bununla birlikte, nispeten daha az kalkınmış bölgelerde alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi sonucunda, bu bölgelere de turizmin faydalarına ulaşma fırsatı yaratılmakta ve dengeli bir şekilde gelişmeleri sağlanmaktadır. Dolayısıyla alternatif turizm, turizmin tüm yıla ve ülke geneline yayılarak zaman ve mekanda meydana gelen yoğunluk ve baskıların, dolayısıyla mevsimselliğin azaltılması yoluyla istihdamın sürekliliğinin sağlanması, bununla birlikte ek istihdam olanaklarının yaratılması, bölgelerarası gelişmişlik farklarının ortadan kaldırılması ve turizm gelirlerinin ülke ekonomisine katkısının artırılması için oldukça önemlidir.

Alternatif turizm kapsamında pek çok turizm türünden ve deneyiminden söz etmek mümkündür. Bunların arasında öncelikle kültür turizmi, inanç turizmi, kültürel miras turizmi, kongre turizmi, sağlık turizmi, yayla turizmi, kayak turizmi, mağara turizmi, akarsu turizmi, dağ turizmi, golf turizmi gibi daha geleneksel turizm türleri akla gelmektedir. Bununla birlikte günümüzde insanların daha etkileşimli, daha aktif, daha farklı, daha eşsiz, daha tatmin edici ve daha bireysel deneyim yaşama arayışı içinde yeni eğilimlere yönelmesi de, alışveriş turizmi, evlilik turizmi, intihar turizmi, jeoturizm, sanal turizm, sınır turizmi, son şans turizmi, yaratıcı turizm ve uzay turizm gibi yeni turizm türlerini gündeme taşımış ve popüler hale getirmiştir.

Bu kitap, öncelikle turizm gelişimini evreler halinde ele almakta ve alternatif turizm kavramına eleştirel bir bakış açısı getirmektedir. Daha sonrasında ise kitap, yukarıda kısmen bahsedilen hem geleneksel hem de yeni alternatif turizm türlerine dair örneklerle detaylı bir açıklama sunmaktadır. Kitapta yer alan bölümlerin her biri, konusunda uzman akademisyenler tarafından yazılmıştır. Kitap, kamu kurum ve kuruluşlarının yöneticileri, turizm işletme yöneticileri ve turizm uzmanları, bilim insanlarının yanı sıra alternatif turizm dersi alan ve bu konuda araştırma yapmak isteyen öğrenciler için de bir kaynak niteliğindedir.

Editörler:

Prof. Dr. Şule AYDIN

Doç. Dr. Duygu EREN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
-------------	-----

BİRİNCİ BÖLÜM TURİZMİN TARİHSEL GELİŞİMİ

GİRİŞ	1
1.1. MODERN DÖNEM ÖNCESİ TURİZM GELİŞİMİ	3
1.2. MODERN DÖNEMDE TURİZM GELİŞİMİ	7
1.3. MODERN DÖNEM SONRASI TURİZM GELİŞİMİ	10
SONUÇ	14
KAYNAKÇA.....	16

İKİNCİ BÖLÜM ALTERNATİF TURİZM

GİRİŞ	19
2.1. ALTERNATİF TURİZM	20
2.2. ALTERNATİF TURİZMİN ÖZELLİKLERİ	22
2.3. ALTERNATİF TURİZMİN ORTAYA ÇIKIŞI VE GELİŞİMİ.....	26
2.3.1. <i>Sürdürülebilir Turizm Kavramı Çerçevesinde Alternatif Turizm</i>	27
2.3.2. <i>Post Modernizm ve Post Fordizm Kavramları Çerçevesinde Alternatif Turizm</i>	29
2.4. ALTERNATİF TURİZM İLE İLGİLİ ELEŞTİRİ VE TARTIŞMALAR.....	31
2.4.1. <i>Alternatif Turizmin Tanımlanması ile İlgili Tartışmalar</i>	31
2.4.2. <i>Alternatif Turizm Kitle Turizm İkilemi İle İlgili Tartışmalar</i>	35
2.4.3. <i>Alternatif Turizmin Sürdürülebilirliği ile İlişkili Tartışmalar</i>	36
SONUÇ	40
KAYNAKÇA.....	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÜLTÜR TEMELLİ ALTERNATİF TURİZM TÜRLERİ

GİRİŞ	49
3.1. KÜLTÜR TURİZMİ.....	50
3.1.1. <i>Kültür Turizminin Özellikleri</i>	51
3.1.2. <i>Kültür Turizmi Turist Tipleri</i>	52
3.2. KÜLTÜREL MİRAS TURİZMİ	53
3.3. DARK TURİZM	56
3.4. İPEK YOLU TURİZMİ.....	59
3.5. DİASPORA TURİZMİ	62
3.6. İNANÇ TURİZMİ	64
SONUÇ	66
KAYNAKÇA.....	67

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SAĞLIK TURİZMİ

GİRİŞ	73
4.1. SAĞLIK TURİZMİ KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ	74
4.1.1. <i>Sağlık ve Sağlıklı Yaşam</i>	75
4.1.2. <i>Sağlık Turizmi Kavramı</i>	76
4.1.3. <i>Sağlık Turizminin Özellikleri</i>	78
4.2. SAĞLIK TURİZMİ TÜRLERİ	80
4.2.1. <i>Medikal Turizm</i>	83
4.2.2. <i>Termal Turizm</i>	86
4.2.3. <i>Geriatric (Yaşlı) ve Engelli (Engelsiz) Turizmi</i>	92
SONUÇ	95
KAYNAKÇA.....	97

BEŞİNCİ BÖLÜM

DOĞA TEMELLİ ALTERNATİF TURİZM TÜRLERİ

GİRİŞ	101
5.1. KIRSAL TURİZM	102
5.2. AGROTURİZM (TARIM TURİZMİ)	104
5.3. ÇİFTLİK TURİZMİ	105
5.4. DENİZ TURİZMİ	106
5.5. AKARSU TURİZMİ	108
5.6. DAĞ VE KIŞ TURİZMİ	109
5.7. YAYLA TURİZMİ	112
5.8. MAĞARA TURİZMİ.....	114
SONUÇ	116
KAYNAKÇA.....	117

ALTINCI BÖLÜM

SPOR TURİZMİ

GİRİŞ	127
6.1. SPOR TURİZMİ KAVRAMI	128
6.2. SPOR TURİZMİNİN TARİHSEL SÜRECİ	130
6.3. SPOR TURİZMİ TÜRLERİ	130
6.3.1. <i>Seyahatin Amacına Göre Spor Turizmi Türleri</i>	131
6.3.2. <i>Gerçekleştirilen Spor Türüne Göre Spor Turizmi Türleri</i>	133
6.4. SPOR TURİZMİ PAZARLAMASI	136
SONUÇ	139
KAYNAKÇA.....	140

YEDİNCİ BÖLÜM

GASTRONOMİ TURİZMİ

GİRİŞ	143
7.1. GASTRONOMİ KAVRAMI	144
7.1.1. <i>Gastronomi Kavramının Tanımı</i>	144
7.1.2. <i>Gastronomi Kavramının Tarihçesi</i>	145

7.2. GASTRONOMİ TURİZMİ KAVRAMI.....	146
7.2.1. <i>Gastronomi Turizmi ile İlgili Kavramlar</i>	150
7.2.2. <i>Gastronomi Turizmi Kapsamında Gerçekleştirilen Etkinlikler</i>	152
7.3. GASTRONOMİ TURİZMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	156
7.4. GASTRONOMİ TURİZMİNDE YENİ EĞİLİMLER	157
SONUÇ	160
KAYNAKÇA.....	161

SEKİZİNCİ BÖLÜM ETKİNLİK TURİZMİ

GİRİŞ	167
8.1. ETKİNLİK TURİZMİ KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ	168
8.2. ETKİNLİK TURİZMİNİN ÖNEMİ VE ETKİLERİ	171
8.3. ETKİNLİK TURİZMİ KAPSAMINDA ALTERNATİF TURİZM TÜRLERİ.....	173
8.3.1. <i>Kongre Turizmi ve Özellikleri</i>	173
8.3.2. <i>Festival Turizmi</i>	175
8.3.3. <i>Fuar Turizmi</i>	177
SONUÇ	179
KAYNAKÇA.....	180

DOKUZUNCU BÖLÜM GÖNÜLLÜ TURİZM

GİRİŞ	185
9.1. GÖNÜLLÜ TURİZM	186
9.2. GÖNÜLLÜ TURİST	188
9.3. GÖNÜLLÜ TURİZM KURULUŞLARI	190
9.4. DÜNYADAKİ GÖNÜLLÜ TURİZM ÖRNEKLERİ	194
9.5. TÜRKİYE'DEKİ GÖNÜLLÜ TURİZM ÖRNEKLERİ.....	196
SONUÇ	198
KAYNAKÇA.....	199

ONUNCU BÖLÜM

YAVAŞ TURİZM

GİRİŞ	203
10.1. YAVAŞ HAREKETİ	204
10.2. YAVAŞ YEMEK.....	206
10.3. YAVAŞ ŞEHİR.....	207
10.4. DİĞER YAVAŞ HAREKETLERİ	209
10.5. YAVAŞ TURİZM.....	210
10.5.1. <i>Yavaş Turizm Boyutları</i>	211
10.5.2. <i>Yavaş Turizm Unsurları</i>	212
SONUÇ	215
KAYNAKÇA.....	216

ON BİRİNCİ BÖLÜM

DENİZ TURİZMİ

GİRİŞ	219
11.1. DENİZ TURİZMİ KAVRAMI.....	221
11.1.1. <i>Deniz Turizminin Gelişimi</i>	221
11.1.2. <i>Deniz Turizmi Tesisleri ve İşletmeleri</i>	224
11.1.3. <i>Deniz Turizmine İlişkin Yürürlükteki Diğer Mevzuat</i>	225
11.2. DENİZ TURİZMİ TÜRLERİ	226
11.2.1. <i>Kruvaziyer Turizmi</i>	226
11.2.2. <i>Yat Turizmi</i>	229
11.2.3. <i>Kıyı ve Ada Turizmi</i>	232
11.2.4. <i>Su Sporları Turizmi</i>	232
SONUÇ	233
KAYNAKÇA.....	234

ONİKİNCİ BÖLÜM

ŞEHİR TURİZMİ

GİRİŞ	237
12.1. ŞEHİR TURİZMİ KAVRAMI, TANIMI VE KAPSAMI.....	238
12.2. ŞEHİR TURİZMİNİN UNSURLARI.....	242
12.3. DÜNYADA ŞEHİR TURİZMİ	244
12.4. TÜRKİYE'DE ŞEHİR TURİZMİ	247
SONUÇ	248
KAYNAKÇA.....	249

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SORUMLU TURİZM VE YOKSUL YANLI TURİZM

GİRİŞ	251
13.1. SORUMLU TURİZMİ	252
13.2. SORUMLU TURİZM İLE DİĞER TURİZM TÜRLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER.....	254
13.3. YOKSUL YANLI TURİZM.....	257
13.4. YOKSUL YANLI TURİZMİN DİĞER TURİZM TÜRLERİ İLE İLİŞKİSİ	260
13.5. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE SORUMLU TURİZM VE YOKSUL YANLI TURİZM UYGULAMALARI.....	261
SONUÇ	263
KAYNAKÇA.....	264

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ALTERNATİF TURİZMDE YENİ EĞİLİMLER

GİRİŞ	267
14.1. ALIŞVERİŞ TURİZMİ	268
14.2. EVLİLİK TURİZMİ.....	272
14.3. EFSANE TURİZMİ.....	275
14.4. İNTİHAR TURİZMİ.....	280
14.5. JEOTURİZM.....	284
14.6. SANAL TURİZM.....	290

14.7. SINIR TURİZMİ.....	294
14.8. SON ŞANSTURİZMİ	296
14.9. YARATICI TURİZM	299
14.10. UZAY TURİZMİ.....	304
SONUÇ	309
KAYNAKÇA.....	310

ONBEŞİNCİ BÖLÜM

ALTERNATİF TURİZM POLİTİKALARI VE PLANLAMASI

GİRİŞ	325
15.1. TURİZM POLİTİKASI	326
15.2. TURİZM PLANLAMASI.....	328
15.3. TÜRKİYE'DE ALTERNATİF TURİZM POLİTİKALARI VE PLANLAMALARI	333
15.3.1. <i>Kalkınma Planlarında Alternatif Turizm Politikaları ve Planlamaları.....</i>	333
15.3.2. <i>Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Eylem Planı 2007 - 2013'de Alternatif Turizm Politikaları ve Planlamaları</i>	335
15.3.3. <i>Turizmin Çeşitlendirilmesi.....</i>	339
15.3.4. <i>Turizm Gelişim Bölgeleri.....</i>	340
15.3.5. <i>Turizm Gelişim Koridorları</i>	342
15.3.6. <i>Turizm Kentleri</i>	343
15.3.7. <i>Eko-Turizm Bölgeleri.....</i>	344
15.3.8. <i>Eylem Planı 2007 – 2013.....</i>	344
15.3.9. <i>Türkiye Turizm Stratejisinin Uygulanması.....</i>	344
SONUÇ	345
KAYNAKÇA.....	346

ON BİRİNCİ BÖLÜM

DENİZ TURİZMİ

Doç. Dr. Lütfi BUYRUK

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

buyruk@nevsehir.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi Reha KILIÇHAN

Erciyes Üniversitesi

rehakilichan@erciyes.edu.tr

GİRİŞ

Temel varlık nedeninin insan gereksinimlerinin karşılanması olmasından kaynaklanan çok yönlü özelliği nedeniyle turizm disiplininin çeşitli bilim dalları ile yakın ilişkiler içerisinde bulunması kaçınılmazdır (Kozak, Kozak ve Kozak, 2011: 7). Bu durum, turizmin çok disiplinli bir alan olarak kabul görmesini ve turizm olgusu içerisinde turistik ürün çeşitlerinin farklı açılardan incelenerek araştırma konusu olmasını sağlamıştır (Kozan, Özdemir ve Günlü, 2014). Kitabın bu bölümünde turizm alan yazınında geçmişten günümüze turizmin temel bileşenleri olarak kabul gören deniz-kum-güneş üçlüsünün en önemli ayağı olan deniz turizmine yer verilmektedir. Deniz turizmi konusu özellikle son yıllarda akademik çevreler tarafından sıklıkla ele alınan bir konu olmakla birlikte, Türkiye ve dünyada bu çerçevede çeşitli akademik kongre ve sempozyumlar gerçekleştirilmekte, yine aynı isimle lisansüstü programlar açılmakta ve turizm alanında eğitim veren yükseköğretim kurumlarının müfredatlarında bu isimle derslere yer verilmektedir (Çakmak ve İstanbullu Dinçer, 2016). Deniz turizmine olan bu yoğun ilginin temelinde aslında deniz turizminin turizm sektörü içerisinde önemli bir gelişim göstermesi yatmaktadır. Öyle ki, dünya genelinde kruvaziyer turizmde 2018 yılında yaklaşık 28.2 milyon turist sayısına ulaşılmış ve 2019 yılı için de yaklaşık 30 milyon turist sayısına ulaşılarak tarihi bir rekor kırılması beklenmektedir (CLIA-Cruise Industry Outlook, 2017). Bununla birlikte yat turizmi, kıyı ve ada turizmi ile su sporları turizmi gibi alternatif turizm türleri de dikkate alındığında ne denli önemli bir alternatif turizm çeşidi olduğu ortadadır.

Alternatif sözcüğü, Türk Dil Kurumu tarafından "seçenek", "değişik", "farklı", "karşı" ve "almaşık" kelimeleri ile eş anlamlı bir kelime olarak belirtilmekte ve "birinin yerine seçilebilecek bir başka yol ya da yöntem" şeklinde